

รูปแบบการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ในระบบประชาธิปไตย

CIVIC EDUCATION FORM IN THE DEMOCRATIC GOVERNMENT

กิจฐเขต ไกรवास

KITTACHET KRIVART

อนุจิตร ชินสาร

ANUJIT CHINNASAN

เฉลิม เกิดโมลี

CHALERM GERDMOLI

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์

SAKUL WONGKALASIN

ชัยวัฒน์ ร่วงเล็ก

CHAIWAT RANGLEK

อาภาภรณ์ สุขหอม

ARPAORN SOOKHOM

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

GRADUATE SCHOOL OF PUBLIC ADMINISTRATION

จังหวัดชลบุรี

CHONBURI

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบและวิธีการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยจากต้นแบบที่ดีทั้งในและต่างประเทศ พร้อมกับวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้กระบวนการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในชุมชนต้นแบบที่ดีเกิดประสิทธิผล และการพิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรคในการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในชุมชนต้นแบบที่ดี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีวิจัยเอกสาร ในประเทศต้นแบบที่ดีทั้งจากกลุ่มประเทศตะวันตกและทวีปเอเชียที่ผ่านการจัดอันดับความเป็นประชาธิปไตยใน 50 อันดับแรก จำนวน 5 ประเทศ ประกอบด้วย 1) ราชอาณาจักรนอร์เวย์ 2) ราชอาณาจักรสวีเดน 3) สหพันธรัฐเยอรมนี 4) ญี่ปุ่น และ 5) สาธารณรัฐเกาหลี และชุมชนต้นแบบที่ดี 4 ภาคของประเทศไทย คือ 1) ชุมชนในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน 2) ชุมชนบ้านเสิงสาง อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา 3) ชุมชนบ้านซากตาด้วง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง และ 4) ชุมชนทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มตัวแทนนักเรียนชุมชน ๆ ละ 10 คน และกลุ่มผู้นำชุมชน ๆ ละ 5 คน

รวม 60 คน ใช้วิธีประชุมกลุ่มย่อย กลุ่มผู้บริหารและครูของสถานศึกษาในชุมชน ๆ ละ 5 คน และกลุ่มผู้บริหารและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนละ 5 คน รวม 40 คน ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า 1) รูปแบบและวิธีการการสอนที่ถูกบรรจุไว้ในรายวิชาน้ำที่พลเมืองและรูปแบบกิจกรรมพิเศษของประเทศไทยคล้ายกับราชอาณาจักรนอร์เวย์และญี่ปุ่น สำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานชุมชนของประชาชนคล้ายกับราชอาณาจักรสวีเดนและประเทศสหพันธ์เยอรมนี 2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดประสิทธิผลในกลุ่มเยาวชน คือ โรงเรียนมีการสอดแทรกเนื้อหาการสร้างความเป็นพลเมืองไว้ในหลักสูตรและกิจกรรมต่าง ๆ และ สถานักเรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นพลเมืองให้นักเรียน สำหรับกลุ่มประชาชนคือ ประชาชนและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก และ 3) ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในกลุ่มเยาวชน คือ ระบบการศึกษาและครอบครัวยังให้ความสำคัญกับวิชาการมากกว่ากิจกรรม และ สื่อที่ให้ความรู้การสร้างความเป็นพลเมืองยังมีน้อยและเข้าใจยาก สำหรับกลุ่มประชาชนคือ ขาดหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้และช่วยขับเคลื่อนกิจกรรม และชาวบ้านส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรม

คำสำคัญ : รูปแบบการให้การศึกษาทางการเมือง, การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ABSTRACT

The study were to investigate the forms and methods of democratic citizenship in best practice from Thailand and other countries, to analyze factors that make process of citizenship effectiveness in best practice communities, and to consider problems and obstacles to citizenship in best practice communities. The study was conducted using documentary research from 5 best practice countries in Western countries and Asian countries that have top fifty Democracy Ranking : (1) the Kingdom of Norway, (2) the Kingdom of Sweden (3) Federal Republic of Germany, (4) Japan, and (5) the Republic of Korea. The qualitative research on four best practice communities : (1) Naiwiang community, Mueang district, Nan province, (2) Ban Soengsang community, Soengsang district, Nakon Ratchasima province, (3) Chaktaduang community, Klang district, Rayong province, and (4) Thapthiang community, Mueang district, Trang province. The focus group methods used to collect data from ten students, five community leaders in each community, and in-depth interview on five administrators and teachers, five executives and staffs of local administration in each community. Forms and methods of civic education both at home and abroad are similar in terms of three issues : (1) Form of teaching that contained content in the course of teaching, (2) From of special activities, such as student council, and activities in community, etc., and (3) From of people participation approaches community administration. The factor that contributed to the civic education process effectiveness in young group is (1) Civic education contained content in the course of school teaching, and (2) Student council have important role in creating citizenship for students. In people group, important factor is people and both public and private

organizations have more participation in problem solving and community development. Difficulties in providing civic education in youth group is : (1) Education system with parental giving more importance to the academic aspects than activities, and (4) There were still very few media to provide knowledge on citizenship for children and they were hard to understand. In people group, important difficulties is lack of agencies to educate people and help drive activities, and (2) Lack of time for people in the area; joint activities.

Keywords: Forms of civic education, To create citizenship in a democratic system

บทนำ

ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศ การพัฒนาพลเมืองของประเทศให้มีความรับผิดชอบ มีสิทธิเสรีภาพควบคู่ไปกับความรับผิดชอบในหน้าที่ สามารถยอมรับความแตกต่างและเคารพกติกาการอยู่ร่วมกันในสังคม ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน สังคมและประเทศชาติ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญไม่แตกต่างกันและจะต้องดำเนินการควบคู่กันไป โดยเฉพาะในเรื่องการวางรากฐานการพัฒนาคนตั้งแต่ระดับเยาวชน ดังเช่น ราชอาณาจักรนอร์เวย์ ได้รับการจัดอันดับความเป็นประชาธิปไตย (Democracy ranking) เป็นอันดับ 1 ของโลกในปี 2015 ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองนับตั้งแต่ปี 1970 โดยมีการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาเพื่อมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีคุณลักษณะที่ต้องการ นอกจากนี้ยังมี ราชอาณาจักรสวีเดน ซึ่งเป็นประเทศที่ได้รับการจัดอันดับความเป็นประชาธิปไตยอยู่ในอันดับ 3 ของโลกในปี 2015 (Campbell & Others, 2015, p. 1) ในสวีเดนนอกจากเรื่องความเป็นพลเมืองจะถูกบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของ ในหลักสูตรในระดับต่างๆ แล้ว ยังมีการปลูกฝังให้ความเป็นพลเมืองซึมซับสู่เยาวชนโดยผ่านกิจกรรมทั้งหลายในโรงเรียน (Lindstrom, 2013, p. 29) เช่นเดียวกับในสหพันธรัฐเยอรมนีที่ได้รับการจัดอันดับความเป็นประชาธิปไตยอยู่ในอันดับ 7 ของโลกในปี 2015 ในเยอรมนีมีการฝึกฝนการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เช่น ในเรื่องกติกาพื้นฐานการอยู่ร่วมกันในสังคม ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย และยังมีการเรียนรู้โดยให้นักเรียนได้ออกไปสัมผัสปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน (EURYDICE Network, 2002, p. 83) ในญี่ปุ่นที่เป็นหนึ่งในเพียงไม่กี่ประเทศในเอเชีย ที่ได้รับการจัดอันดับความเป็นประชาธิปไตยอยู่ในอันดับแรก ๆ ของโลกในปี 2015 คือ อันดับที่ 20 ญี่ปุ่นมีหลักปฏิบัติของการสร้างความเป็นพลเมืองที่ไม่ได้มุ่งเน้นแค่การเลือกสิ่งที่จะเลือกนำเข้ามาสอนในโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นให้นักเรียนมีพื้นที่ทำกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในชุมชน นอกจากนี้ระบบการศึกษาของญี่ปุ่นยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของนักเรียน (เลิศพร อุดมพงษ์, 2558, น. 7-8) และประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งได้รับการจัดอันดับความเป็นประชาธิปไตยอยู่ในอันดับ 32 ของโลกในปี 2015 เกาหลีใต้มีความโดดเด่นในการสร้างความเป็นพลเมืองด้วยรูปแบบกิจกรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีการแทรกเนื้อหาการสร้างความเป็นพลเมืองเอาไว้ (มูลนิธิการพัฒนาเมืองและชนบทไทย, 2559, น. 68-69)

ในส่วนของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาได้มีแนวคิดการพัฒนาพลเมืองผ่านแผนการศึกษาของชาติในหลาย ๆ ฉบับ รวมถึงในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) มาตรา 7 ที่สาระสำคัญได้กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ เศรษฐกิจ ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ โดยมีแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อวางรากฐานการพัฒนาพลเมืองของประเทศตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษาและ การศึกษานอกโรงเรียน อย่างไรก็ตามกระบวนการสร้างความเป็นพลเมืองของไทยโดยผ่านทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ ยังไม่สามารถสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่เยาวชนและประชาชนของประเทศได้ดีมากนัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลทั้งในส่วนของการหลักสูตรการเรียนการสอนที่ยังไม่สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างทักษะในการเป็นพลเมือง และสร้างทัศนคติหรือเจตคติที่ดีต่อประชาธิปไตยได้ รวมถึงครู อาจารย์ ยังขาดทั้งในส่วนของความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในคุณค่าของการสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่เยาวชน อีกทั้งนักเรียน นักศึกษาจำนวนมากยังมุ่งเพียงการเรียนหนังสือเพื่อนำเอาวุฒิการศึกษาไปหางานทำเท่านั้น โดยยังไม่มีมีการเชื่อมโยงประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์สาธารณะ ตลอดจนพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนอาศัยอยู่ ยังไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่เยาวชนและสมาชิกของชุมชน

ในทางตรงกันข้ามกับภาพรวมในการสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศ ยังมีชุมชนอีกส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพลเมืองของประเทศ โดยผ่านกลไกทั้งในส่วนสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันอื่นและบุคลากรสำคัญของชุมชน อาทิ ชุมชนในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน, ชุมชนบ้านเลิงสาง อำเภอเลิงสาง จังหวัดนครราชสีมา, ชุมชนชากตาด้วง อำเภอแก่ง จังหวัดระยอง และชุมชนทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัด ความสำเร็จของชุมชนข้างต้นมีหลักฐานยืนยันให้เห็น ทั้งในส่วนของรางวัลโรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่างที่สถานศึกษาในทุกชุมชนได้รับ รวมทั้งรางวัลที่เกี่ยวข้องหรือเป็นผลผลิตจากการสร้างความเป็นพลเมืองที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกชุมชนได้รับ ซึ่งจากข้อมูลที่ได้นำเสนอมาข้างต้นทั้งหมดนี้ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า การให้การศึกษาด้านการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศต้นแบบที่ดีและชุมชนต้นแบบที่ดีในประเทศไทยมีรูปแบบและวิธีการอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้กระบวนการให้การศึกษาด้านการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในชุมชนต้นแบบที่ดีของประเทศไทยเกิดประสิทธิผล ตลอดจนมีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างในการให้การศึกษาด้านการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในพื้นที่ชุมชนต้นแบบที่ดีของประเทศไทย โดยข้อมูลที่เป็นคำตอบจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะสามารถนำไปใช้ในการขยายผลการสร้างความเป็นพลเมืองให้ครอบคลุมชุมชนอื่น ๆ ของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบและวิธีการให้การศึกษาด้านการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากต้นแบบที่ดีทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้กระบวนการให้การศึกษาด้านการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในชุมชนต้นแบบที่ดีของประเทศไทยเกิดประสิทธิผล
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการให้การศึกษาด้านการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในพื้นที่ชุมชนต้นแบบที่ดีของประเทศไทย

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบในเรื่องรูปแบบและวิธีการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งในส่วนของประเทศต้นแบบที่ดีทั้ง 5 ประเทศและชุมชนต้นแบบที่ดีในประเทศไทย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเป็นพลเมืองสามารถเลือกนำไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ต่าง ๆ ได้

2. ได้ข้อมูลปัจจัยที่ทำให้กระบวนการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในพื้นที่ชุมชนต้นแบบที่ดีทั้ง 4 แห่งเกิดประสิทธิผล ซึ่งชุมชนอื่น ๆ สามารถนำปัจจัยดังกล่าวไปใช้ในการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดประสิทธิผลเช่นเดียวกับชุมชนต้นแบบที่ดีทั้ง 4 แห่งได้

3. ได้ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากประสบการณ์ของชุมชนต้นแบบที่ดีทั้ง 4 แห่ง ซึ่งชุมชนอื่น ๆ สามารถนำข้อมูลดังกล่าวนี้ไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานด้านการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เพื่อป้องกันและจัดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

4. หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในการสร้างความเป็นพลเมือง สามารถนำข้อเสนอแนะจากการศึกษาในเรื่องรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ไปดำเนินการขยายผลการสร้างความเป็นพลเมืองให้ครอบคลุมชุมชนอื่น ๆ ของประเทศต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. วิธีดำเนินการวิจัย

1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ด้วยการศึกษและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศต้นแบบที่ดี (Best practice) (Campbell & Others, 2015) และข้อมูลที่ได้มาจากผลการจัดอันดับความเป็นประชาธิปไตยของประเทศในกลุ่มที่มีการพัฒนาด้านความเป็นประชาธิปไตยสูง ในปี 2015 ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกประเทศต้นแบบที่ดี คือ เป็นประเทศในกลุ่มที่มีการพัฒนาด้านความเป็นประชาธิปไตยสูง ใน 50 อันดับแรก ของการจัดอันดับความเป็นประชาธิปไตย และเป็นประเทศทั้งจากกลุ่มประเทศตะวันตกและประเทศจากทวีปเอเชีย โดยมีประเทศต้นแบบที่ดีสำหรับนำมาใช้ในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยใช้วิธีจำแนกประเภท (Typological analysis) ข้อมูลรูปแบบการสร้างความเป็นพลเมือง และข้อมูลวิธีการสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศต้นแบบที่ดี จากนั้นจะใช้วิธีการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative analysis) เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของรูปแบบและวิธีการสร้างความเป็นพลเมืองของแต่ละประเทศจำนวน 5 ประเทศ ดังนี้

อันดับที่ 1 คือ	ราชอาณาจักรนอร์เวย์
อันดับที่ 3 คือ	ราชอาณาจักรสวีเดน
อันดับที่ 7 คือ	สหพันธรัฐเยอรมนี
อันดับที่ 20 คือ	ญี่ปุ่น
อันดับที่ 32 คือ	สาธารณรัฐเกาหลี

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ในชุมชนต้นแบบที่ดี (Best practice) ซึ่งความสำเร็จของชุมชนซึ่งมีหลักฐานยืนยันให้เห็นทั้งในส่วนของการสร้างโรงเรียนประชาธิปไตย ตัวอย่างที่สถานศึกษาในทุกชุมชนได้รับ รวมทั้งรางวัลที่เกี่ยวข้องหรือเป็นผลผลิตจากการสร้างความเป็นพลเมืองที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกชุมชนได้รับ จากทั้ง 4 ภาคของประเทศไทย โดยนำมาสร้างเป็นเกณฑ์การคัดเลือกชุมชนต้นแบบที่ดี ดังนี้

1.2.1 เกณฑ์การคัดเลือกชุมชนต้นแบบที่ดี มีดังนี้

1.2.1.1 เป็นชุมชนที่มีการสร้างความเป็นพลเมืองทั้งรูปแบบการให้การศึกษาในระบบและรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากการให้การศึกษาในระบบ

1.2.1.2 เป็นชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเป็นพลเมือง โดยมีสถานศึกษาในพื้นที่ของชุมชนได้รับรางวัลโรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่าง

1.2.1.3 เป็นชุมชนที่ประสบความสำเร็จในด้านการสร้างความเป็นพลเมือง โดยมีหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลรับผิดชอบชุมชนได้รับรางวัลด้านที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเป็นพลเมือง หรือในด้านที่เป็นผลผลิตจากการสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนในพื้นที่

1.2.2 นำเกณฑ์การคัดเลือกชุมชนต้นแบบที่ดีมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดชุมชนต้นแบบที่ดีโดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จำนวน 4 ภาคของประเทศไทย ดังนี้

1.2.2.1 ภาคเหนือ คือ ชุมชนในเวียง ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

1.2.2.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ชุมชนบ้านเลิงสาง ตำบลเลิงสาง อำเภอเลิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

1.2.2.3 ภาคกลาง คือ ชุมชนขากตาด้วง ตำบลห้วยยาง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

1.2.2.4 ภาคใต้ คือ ชุมชนทับเที่ยง ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นพลเมืองในชุมชนต้นแบบที่ดีตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 4 ภาค ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 100 คน ดังนี้ 1) กลุ่มตัวแทนนักเรียนของสถานศึกษาในชุมชน ๆ ละ 10 คน รวม 40 คน 2) กลุ่มผู้นำชุมชน ๆ ละ 5 คน รวม 20 คน 3) กลุ่มผู้บริหาร และครูของสถานศึกษาในชุมชน ๆ ละ 5 คน รวม 20 คน และ 4) กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนละ 5 คน รวม 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว เป็นการกำหนดแนวข้อคำถามแบบปลายเปิด จึงทำให้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง ผ่านการตรวจสอบเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ นำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใน 4 ภาคของประเทศไทย โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ได้แก่ กลุ่มตัวแทนนักเรียนของสถานศึกษาในชุมชน และกลุ่มผู้นำชุมชน และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและครูของสถานศึกษาในชุมชน ๆ ละ และ กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชน

ผลการวิจัย

1. การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบและวิธีการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากต้นแบบที่ดีทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย มีผลการวิจัยดังนี้

1.1 การศึกษารูปแบบและวิธีการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากต้นแบบที่ดีในต่างประเทศ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบและวิธีการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากต้นแบบที่ดีในต่างประเทศ

ประเทศ	รูปแบบและวิธีการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง
1. ราชาอาณาจักรนอร์เวย์ (Stray, 2009, p. 20-23)	1.1 รูปแบบการสอนในรายวิชาสังคมของการศึกษาภาคบังคับ และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีวิชาพลเมืองศึกษาเป็นรายวิชาย่อย 1.2 รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการสอดแทรกเนื้อหาในส่วนทักษะการแก้ปัญหา, การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์, การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น, ทักษะทางสังคมและการจัดการ, ทักษะเชิงวิพากษ์, ทักษะการแสวงหาความรู้ข้อมูลที่มีอยู่, ทักษะการให้เหตุผลแย้ง 1.3 รูปแบบกิจกรรมสภานักเรียน (Student council) ที่ถูกบรรจุในหลักสูตรการศึกษาระดับชาติ
2. ราชาอาณาจักรสวีเดน (Lindstrom, 2013)	2.1 รูปแบบการสอนที่ถูกบรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งในรายวิชาต่าง ๆ เช่น รายวิชาหน้าที่พลเมืองและสังคมศึกษา เป็นต้น 2.2 รูปแบบการเล่น (การศึกษาก่อนประถมศึกษา) และกิจกรรมที่มีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความเป็นพลเมือง เช่น ความรับผิดชอบต่อสังคม, ความเสมอภาคระหว่างเพศ, ความสามัคคี และความสำนึกรับผิดชอบ เป็นต้น 2.3 รูปแบบการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยโดยตรงในหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบอิสระที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะด้าน

ประเทศ	รูปแบบและวิธีการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง
3. ประเทศสหพันธรัฐเยอรมนี (EURYDICE Network, 2002)	3.1 รูปแบบการสอนในเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและประวัติศาสตร์การเมืองรัฐธรรมนูญและการปกครองโดยกฎหมาย หลักการของประชาธิปไตย 3.2 รูปแบบการสอนและฝึกฝนการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลต่อเนื่องไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ในเรื่องกติกากฎพื้นฐานการอยู่ร่วมกันในสังคมตามระบอบประชาธิปไตย ความรับผิดชอบและสิทธิเสรีภาพ เป็นต้น 3.3 รูปแบบการให้นักเรียนออกไปสัมผัสกับปัญหาต่างๆของชุมชน และใช้กระบวนการกลุ่มในการถกเถียงเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา และเสนอโครงการของกลุ่มในการแก้ไขปัญหา 3.4 รูปแบบการให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชนและพรรคการเมือง
4. ประเทศญี่ปุ่น (เลิศพร อุดมพงษ์, 2558)	4.1 รูปแบบการสอนในรายวิชาสังคมศึกษาที่มีเนื้อหาเรื่องความเป็นพลเมือง บรรจุอยู่ ซึ่งจะถูกสอนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย 4.2 รูปแบบการสอนในรายวิชาที่ช่วยขัดเกลาความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นทางอ้อม เช่น จริยศึกษา ช่วยฝึกฝนความมีศีลธรรมจรรยาให้กับนักเรียน ทั้งทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกและทัศนคติ เป็นต้น 4.3 รูปแบบกิจกรรมพิเศษทั้งกิจกรรมภายในชั้นเรียน กิจกรรมสถานักเรียน และกิจกรรมของโรงเรียน ภายใต้ความร่วมมือของครอบครัวนักเรียน และชุมชนประเทศรูปแบบและวิธีการให้การศึกษาทางการเมือง เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง
5. ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (มูลนิธิการพัฒนาเมืองและชนบทไทย, 2559)	5.1 รูปแบบการสอนในรายวิชาจริยศึกษาที่ถูกสอนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น เป็น 2 รายวิชาบังคับและ 3 รายวิชาเลือก 5.2 รูปแบบกิจกรรมที่มีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความเป็นพลเมืองไว้ในกิจกรรมต่าง ๆ ในหลักสูตร 5.3 รูปแบบการฝึกอบรมโดยสถาบันเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1.2 การศึกษารูปแบบและวิธีการให้การศึกษากองการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากต้นแบบที่ดีในต่างประเทศ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รูปแบบและวิธีการให้การศึกษากองการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากต้นแบบที่ดีในประเทศไทย

ประเทศ	รูปแบบและวิธีการให้การศึกษากองการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง
1. ประเทศไทย (ชุมชนต้นแบบ) (มูลนิธิการพัฒนาเมืองและ ชนบทไทย, 2559, น. ก-จ)	1.1 รูปแบบการสอนในรายวิชาหน้าที่พลเมืองที่ถูกสอนในการศึกษาระดับ พื้นฐาน 1.2 รูปแบบกิจกรรมพิเศษทั้งกิจกรรมในโรงเรียน สถานักเรียนและกิจกรรม ในชุมชน ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบ ประชาธิปไตยความเป็นพลเมือง การทำงานเป็นทีมและการบริหารงาน 1.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่นของประชาชน และการซึมซับแบบอย่างที่ดีสู่เยาวชนในพื้นที่

1.3 การเปรียบเทียบรูปแบบและวิธีการการให้การศึกษากองการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากต้นแบบที่ดีทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย มีดังนี้

1.3.1 รูปแบบและวิธีการการการให้การศึกษากองการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากต้นแบบที่ดีในชุมชนต้นแบบที่ดีของประเทศไทยที่คล้ายกับต่างประเทศ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบรูปแบบและวิธีการการให้การศึกษากองการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากต้นแบบที่ดีของประเทศไทยกับต่างประเทศ

ประเทศไทย	การเปรียบเทียบ				
	นอร์เวย์	สวีเดน	สหพันธรัฐเยอรมนี	ญี่ปุ่น	เกาหลี
1. รูปแบบการสอนในรายวิชาหน้าที่พลเมืองที่ถูกสอนในการศึกษาระดับพื้นฐาน	✓	✓	-	✓	-
2. รูปแบบกิจกรรมพิเศษทั้งกิจกรรมในโรงเรียน สถานักเรียนและกิจกรรมในชุมชน ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย ความเป็นพลเมือง การทำงานเป็นทีมและการบริหารงาน	✓	-	-	✓	-
3. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่นของประชาชนและการซึมซับแบบอย่างที่ดีสู่เยาวชนในพื้นที่	-	✓	✓	✓	-

1.3.2 รูปแบบและวิธีการทำให้คำปรึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากต้นแบบที่ดีของต่างประเทศที่ไม่พบในชุมชนต้นแบบที่ดีของประเทศไทย มีดังนี้

1.3.2.1 รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการสอดแทรกเนื้อหาในส่วนทักษะการแก้ปัญหา, การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์, การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น, ทักษะทางสังคมและการจัดการ, ทักษะเชิงวิพากษ์, ทักษะการแสวงหาความรู้ข้อมูลที่มีอยู่, ทักษะการให้เหตุผลแย้ง

1.3.2.2 รูปแบบการเล่น (การศึกษาก่อนประถมศึกษา) และกิจกรรม ที่มีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความเป็นพลเมือง เช่น ความรับผิดชอบต่อสังคม, ความเสมอภาคระหว่างเพศ, ความสามัคคี และความสำนึกกับผิดชอบ เป็นต้น

1.3.2.3 รูปแบบการสอนในเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและประวัติศาสตร์การเมืองรัฐธรรมนูญและการปกครองโดยกฎหมาย หลักการของประชาธิปไตย

1.3.2.4 รูปแบบการสอนและฝึกฝนการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลต่อเนื่องไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ในเรื่องกติกากฎพื้นฐานการอยู่ร่วมกันในสังคมตามระบอบประชาธิปไตย ความรับผิดชอบและสิทธิเสรีภาพ เป็นต้น

1.3.2.5 รูปแบบการให้นักเรียนออกไปสัมผัสกับปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน และใช้กระบวนการกลุ่มในการถกเถียงเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา และเสนอโครงการของกลุ่มในการแก้ไขปัญหา

1.3.2.6 รูปแบบการสอนในรายวิชาที่ช่วยขัดเกลาความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นทางอ้อม เช่น จริยศึกษา ช่วยฝึกฝนความมีศีลธรรมจรรยาให้กับนักเรียนทั้งทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกและทัศนคติ เป็นต้น

1.3.2.7 รูปแบบกิจกรรมที่มีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความเป็นพลเมืองไว้ในกิจกรรมต่าง ๆ ในหลักสูตร

1.3.2.8 รูปแบบการฝึกอบรมโดยสถาบันเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2. การศึกษาปัจจัยที่ทำให้กระบวนการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในชุมชนต้นแบบที่ดีของประเทศไทยเกิดประสิทธิผล จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มเยาวชน มีดังนี้

2.1.1 ความสามัคคีของครูและผู้นำปกครองในการดำเนินกิจกรรมด้านการสร้างความเป็นพลเมือง

2.1.2 การมีจิตอาสา ภาวะผู้นำ กล้าแสดงความคิดเห็นของนักเรียนและรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

2.1.3 การมีภาวะผู้นำสูงและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของกลุ่มสถานักเรียน

2.1.4 กิจกรรมสถานักเรียนทำให้นักเรียนเข้าใจในเรื่องความเป็นพลเมืองได้อย่างถูกต้อง

2.1.5 โรงเรียนออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล การบรรจุวิชาหน้าที่พลเมืองไว้ในเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอน และเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น

2.1.6 โรงเรียนมีการสอดแทรกเนื้อหาการสร้างความเป็นพลเมืองไว้ในกิจกรรมต่าง ๆ

2.1.7 ผู้บริหารโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพวิชาการและกิจกรรม

2.1.8 ครูมีความรู้ความสามารถและอุทิศตนทั้งในด้านวิชาการและกิจกรรม

2.2 กลุ่มประชาชน มีดังนี้

2.2.1 ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นที่มีความรักและห่วงใยในท้องถิ่น มีความสามัคคี และมีส่วนร่วมช่วยกันคิดช่วยแก้ไขปัญาและพัฒนาชุมชนของตน

2.2.2 มีปราชญ์ชุมชนเป็นเสาหลักในการแก้ไขปัญาและพัฒนาชุมชน

2.2.3 องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและส่งเสริมให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

2.2.4 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภาวะผู้นำสูง มีความรู้ความสามารถและมีวิสัยทัศน์ ในการแก้ไขปัญา และการพัฒนาชุมชน

2.2.5 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนรับฟังความคิดเห็นร่วมกัน

2.2.6 ความร่วมมือจากหน่วยงานและภาคีเครือข่ายทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

3. การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยในพื้นที่ชุมชนต้นแบบที่ดีของประเทศไทย มีผลการวิจัยดังนี้

3.1 ปัญหาและอุปสรรคในการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยในพื้นที่ชุมชนต้นแบบที่ดีของประเทศไทย จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.1.1 กลุ่มเยาวชน มีดังนี้

3.1.1.1 นักเรียนขาดความเข้าใจและความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม

3.1.1.2 บางครอบครัวยังขาดการปลูกฝัง การสร้างความเป็นพลเมืองและหน้าที่ พลเมืองให้แก่ นักเรียน

3.1.1.3 สื่อที่ใช้สำหรับการให้ความรู้ด้านการสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับเด็ก ยังมีน้อยและอ่านเข้าใจยาก

3.1.1.4 ระบบการศึกษาและผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับวิชาการมากกว่า กิจกรรม

3.1.1.5 ครูมีจำนวนไม่เพียงพอสำหรับการดูแลรับผิดชอบกิจกรรมด้านการสร้าง ความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนและการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองได้อย่างทั่วถึง

3.1.1.6 บางครอบครัวยังขาดการสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่บุตรหลาน

3.1.1.7 ขาดหน่วยงานราชการเข้ามาช่วยส่งเสริมกิจกรรมและให้ความรู้เพื่อสร้าง ความเป็นพลเมืองให้แก่ นักเรียนตั้งแต่ระดับประถมจนถึงระดับมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 กลุ่มประชาชน มีดังนี้

3.1.2.1 ขาดหน่วยงานกลางที่เข้ามาให้ความรู้ความเข้าใจ ช่วยขับเคลื่อนและ สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ แก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพลเมืองอย่างต่อเนื่อง

3.1.2.2 เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางส่วนยังมีข้อจำกัดและต้องแบ่ง เวลาให้กับงานเอกสาร ทำให้ไม่สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมการสร้างความเป็นพลเมืองกับประชาชน ได้ รวมไปถึงการขาดความกระตือรือร้นและยังไม่ได้ให้ความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน

3.1.2.3 ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการสร้างความเป็นพลเมือง และใช้เวลาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้

3.1.2.4 ปัญหาการเมืองท้องถิ่นทำให้กิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการสร้างความเป็นพลเมืองขาดความต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การศึกษารูปแบบการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตามที่ได้นำเสนอผลการศึกษามาทั้งหมดข้างต้น สามารถนำผลการศึกษาในแต่ละประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. รูปแบบและวิธีการการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในต่างประเทศที่เป็นต้นแบบที่ดีและได้ถูกนำมาศึกษาในครั้งนี้ ทุกประเทศมีรูปแบบการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ทั้งในส่วนที่เป็นการเรียนการสอนในหลักสูตร และรูปแบบอื่น ๆ ที่เข้ามาเชื่อมต่อและสนับสนุนซึ่งกันและกันกับการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวนี้นสอดคล้องกับหลักการสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่เสนอโดย วรากรณ์ สามโกเศศ (2554) สาระสำคัญได้กล่าวถึง การให้การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ควรมุ่งเน้น “ความเป็นประชาธิปไตย” ไม่ใช่การเรียนรู้อำนาจประชาธิปไตย ดังนั้นการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจึงไม่ใช่ การสอนด้วยการบรรยาย แต่ผู้สอนต้องพัฒนาการสอนในรูปแบบของ “กิจกรรม” และ “การลงมือปฏิบัติ” หรือใช้การเรียนการสอนผ่านกระบวนการ “วิเคราะห์ ปฏิบัติ” เพื่อให้ผู้เรียนเห็นถึงความเชื่อมโยงที่มีนัยสำคัญมากขึ้น นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2551) เรื่อง โรงเรียนกับการสร้างพลเมือง ที่ว่าโรงเรียนเป็นสถาบันกล่อมเกลาศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่สำคัญ โดยความรู้สำหรับพลเมือง สามารถจัดการศึกษาได้ทั้งในโรงเรียนและนอกระบบการศึกษา

ส่วนรูปแบบและวิธีการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศไทย ที่เป็นข้อค้นพบในชุมชนต้นแบบที่ดีทั้ง 4 แห่งใน 4 ภาค พบว่า ชุมชนทุกแห่งมีรูปแบบและวิธีการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่คล้ายคลึงกับประเทศต้นแบบที่ดีที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ รวมทั้ง รูปแบบและวิธีการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับประเทศ ที่พบว่าได้มีการกำหนด ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 และได้มีการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ดังกล่าวไปแล้วบางส่วน ซึ่งรูปแบบและวิธีการให้การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองตามแผนยุทธศาสตร์ มีความใกล้เคียงกับรูปแบบและวิธีการให้การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศต้นแบบที่ดี ทั้ง 5 ประเทศ และในชุมชนต้นแบบที่ดีทั้ง 4 แห่งที่ได้ทำการศึกษา (สำนักนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สภาการศึกษา, 2554)

ผลการศึกษาทั้งหมดข้างต้น มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2548) เรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี ซึ่งพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นกระบวนการที่เน้นกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์จากชีวิตจริงที่ส่งเสริม ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนท้องถิ่น ทุกโรงเรียนมีการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดีและ เรื่องที่เกี่ยวข้องไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับการศึกษาของ

กรภัค จ้ายประยูร (2549) เรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมพลังอำนาจภาคประชาชน ด้วยความเป็นประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมพลังอำนาจภาคประชาชน ด้านความเป็นประชาธิปไตยควรยึดหลักเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและกำหนดชีวิตของตนเอง และชุมชนทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนควรร่วมมือกันจัดการศึกษาที่มีการเชื่อมโยงกันทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย การศึกษาในระบบโรงเรียนควรส่งเสริมการสร้างพลังภาคประชาชน ตั้งแต่เยาว์วัย โดยเน้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การจัดกระบวนการเรียนรู้ควรเน้นวิธีการตั้งคำถาม การเสวนา การเรียนรู้ร่วมกันโดยการปฏิบัติและการพิจารณาไตร่ตรอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประเทศต้นแบบด้านการให้การ ศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ถูกเลือกเพื่อนำมาใช้ในการศึกษานั้น ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประเทศ ที่มีผลการจัดอันดับด้านความเป็นประชาธิปไตย (Democracy ranking) สูงมาก มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงทางสังคมอยู่ในระดับสูง ดังนั้นรูปแบบและวิธีการให้การศึกษาของประเทศในกลุ่มนี้จึงค่อนข้างดี และมีความใกล้เคียงกัน เช่นเดียวกับชุมชนต้นแบบที่ดีในประเทศที่ส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่ประสบความสำเร็จใน การสร้างความเป็นพลเมือง ดังนั้นรูปแบบและวิธีการให้การศึกษาจึงควรมีความใกล้เคียงกัน

อย่างไรก็ตามมีข้อค้นพบที่มีความแตกต่างไปจากประเทศต้นแบบที่ดีทั้ง 5 ประเทศ คือ ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของกระบวนการสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศไทยนั้นยังไม่ปรากฏ ผลชัดเจนในระดับประเทศ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญในเรื่องการให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็น พลเมือง โดยในประเทศต้นแบบที่ดีที่ได้ทำการศึกษาทั้ง 5 ประเทศ ต่างให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็น พลเมือง โดยในประเทศต้นแบบที่ดีที่ได้ทำการศึกษาทั้ง 5 ประเทศ ต่างให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็น พลเมืองอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ส่วนกรณีของประเทศไทยการให้ความสำคัญกับการสร้าง ความเป็นพลเมืองยังน้อยกว่าในประเทศต้นแบบที่ดีทั้ง 5 ประเทศค่อนข้างมาก อีกทั้งการเริ่มต้นให้ความสำคัญ ทั้งในระดับประเทศและในชุมชนต้นแบบที่ดีที่ได้ทำการศึกษา ส่วนใหญ่ยังเกิดขึ้นในหลังช่วงปี 2552 ดังนั้น มรรคผลของกระบวนการสร้างความเป็นพลเมืองทั้งในส่วนของผลผลิตคือ พลเมืองในระบบประชาธิปไตย และ ผลลัพธ์ของกระบวนการสร้างความเป็นพลเมือง อาทิ เศรษฐกิจที่มั่นคง ความโปร่งใส และมีความยุติธรรม ในสังคม เป็นต้น จึงยังไม่ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนในปัจจุบันและในอนาคต

2. ปัจจัยที่ทำให้กระบวนการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบบ ประชาธิปไตยในกลุ่มเยาวชนเกิดประสิทธิผล ประกอบด้วย การมีจิตอาสาของนักเรียน, ภาวะผู้นำและการกล้า แสดงความคิดเห็นของนักเรียน และการสอดแทรกเนื้อหาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมไว้ในหลักสูตรการเรียน การสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนปัจจัยสำคัญในกลุ่มประชาชนประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชน ในชุมชน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน, มีปราชญ์ชุมชนเป็นเสาหลักในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน และผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำและความรู้ ความสามารถ ผลการศึกษาดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับ รงค์ บุญสวยขวัญ (2557) เรื่องการพัฒนาการเมือง ภาคประชาชน : บทสังเคราะห์และข้อสังเกตปรากฏการณ์ในสังคมการเมืองไทย พบว่า การพัฒนาทางด้าน องค์กร, การพัฒนาทางด้านความไว้วางใจ, การพัฒนาทางด้านผู้นำ, การพัฒนาทางด้านการเชื่อมโยงเครือข่าย, การพัฒนาทางด้านการเกณฑ์หรือการระดม, การสื่อสาร และการทำให้เป็นข่าวหรือเป็นประเด็นสาธารณะ น่าจะยกระดับความชอบธรรม ความไว้วางใจ การเคลื่อนไหวจากภาคประชาชนให้เกิดแก่ภาครัฐของประเทศ ได้ และสามารถสร้างให้เกิดในรับชุมชน ท้องถิ่นได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการกำหนดตัวแปรที่ใช้ใน

การวิจัยและวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษามีความคล้ายคลึงกันจึงทำให้ผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ผล การศึกษาดังกล่าวขัดแย้งกับ ลัดดาวรรณ สุขใหญ่ (2551) เรื่องความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอ ดอยสะเก็ดผลการศึกษาพบว่า พื้นที่อยู่อาศัย อายุ รายได้ส่วนบุคคล รายได้ครอบครัว และระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก วรรณกรรมที่นำมาใช้ในการกำหนดตัวแปรและวิธีการวิจัยมีความแตกต่างกัน จึงทำให้ข้อค้นพบมีความ แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

3. ปัญหาและอุปสรรคในการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยในพื้นที่ชุมชนต้นแบบที่สำคัญสำหรับกลุ่มเยาวชนคือ ระบบการศึกษาและครอบครัวยังให้ความสำคัญกับวิชาการมากกว่ากิจกรรม และสื่อที่ให้ความรู้ด้านการสร้างความเป็นพลเมืองยังมีน้อยและเข้าใจยาก ผลการศึกษาดังกล่าวนี้นสอดคล้องกับ กิจฐเขต ไกรवास (2560, น. 400) ในเรื่องการสร้างความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตยในชุมชนต้นแบบที่ดี : กรณีศึกษา ชุมชนชาคาดาวัง ตำบลห้วยยาง อำเภอแกลง จังหวัด ระยอง ที่มีข้อค้นพบคล้ายกันในเรื่องระบบการศึกษา ผู้ปกครองและครูให้ความสำคัญกับวิชาการมากกว่า กิจกรรม และสื่อที่ให้ความรู้ด้านการสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับเด็กยังมีน้อยและเข้าใจยาก ทั้งนี้อาจ เนื่องมาจากนโยบายการสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศไทยตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ ได้มุ่งเน้นไปในเรื่อง ของการผลิตคนเพื่อตอบสนองตลาดแรงงานเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงทำให้นโยบายการสร้างความเป็นพลเมือง ที่ประเทศไทยเริ่มมาให้ความสำคัญในช่วงประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา ยังไม่ค่อยเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก

ส่วนผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในกลุ่มประชาชนมีข้อค้นพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญ คือ การขาดหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้และช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมการสร้างความเป็นพลเมือง และชาวบ้านส่วนใหญ่ มีข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ผลการศึกษาดังกล่าวนี้นสอดคล้องกับการศึกษาของ กิจฐเขต ไกรवास (2560, น. 400) ในเรื่องการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในชุมชนต้นแบบที่ดี : กรณีศึกษา ชุมชนชาคาดาวัง ตำบลห้วยยาง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ที่มีข้อค้นพบคล้ายกัน ไม่ว่าจะเป็น เรื่องการขาดหน่วยงานที่เข้ามาช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ และให้ความรู้แก่ประชาชนและการที่ประชาชน ในพื้นที่ส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจและไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน แต่ผลการศึกษาดังกล่าวนี้น ขัดแย้งกับการศึกษาของ ประภาส ปิ่นตบแต่ง และคณะ (2556, น. 261-263) เรื่องการศึกษารูปแบบ ประชาธิปไตยชุมชน ที่มีข้อค้นพบว่า อุปสรรคที่เป็นปัญหาสำคัญในการนำกระบวนการประชาธิปไตยชุมชน ไปสู่การปฏิบัติมีหลากหลาย ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมไปถึงในเรื่อง รูปแบบวิธีการประชาธิปไตยชุมชนของแต่ละพื้นที่ศึกษา ผลการศึกษาที่เป็นไปในลักษณะดังกล่าวนี้อาจเนื่อง มาจากห้วงเวลาเริ่มต้นของการสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศไทย เพิ่งเริ่มต้นมาได้ไม่นานและเริ่มต้น ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ดังนั้นจึงทำให้ชุมชนต่าง ๆ มีปัญหาและอุปสรรคในการให้การศึกษาทางการเมือง เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ใกล้เคียงกัน ส่วนในเรื่องประชาธิปไตยชุมชนนั้น ในพื้นที่ต่าง ๆ มีช่วงเวลาเริ่มต้น การพัฒนาที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังมีระดับความเข้มข้นของการพัฒนาที่แตกต่างกันด้วย ด้วยเหตุผลดังกล่าว นี้เองจึงทำให้อุปสรรคที่เป็นปัญหาสำคัญในการนำกระบวนการประชาธิปไตยชุมชนไปสู่การปฏิบัติที่ชุมชน ประสบมีความแตกต่างกันไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงศึกษาธิการควรนำข้อค้นพบในเรื่องรูปแบบและวิธีดำเนินการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศต้นแบบที่ดี ไปกำหนดเป็นนโยบายและขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการขับเคลื่อนนโยบายควรเร่งเชื่อมโยงการดำเนินการด้านการสร้างความเป็นพลเมืองระหว่างสถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชนและสถาบันครอบครัว ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการให้การศึกษาทางการเมืองในกลุ่มเยาวชน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานในสังกัดควรเข้าไปช่วยเสริมสร้างปัจจัยที่ทำให้กระบวนการการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในกลุ่มเยาวชนเกิดประสิทธิผล

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการให้การศึกษาทางการเมืองในกลุ่มประชาชน ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันพระปกเกล้า ควรเข้าไปช่วยเสริมสร้างปัจจัยที่ทำให้กระบวนการการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในกลุ่มประชาชนเกิดประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 สถาบันการศึกษาในทุกพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และนำเอารูปแบบและวิธีการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่เป็นข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ไปสู่การปฏิบัติในการสร้างความเป็นพลเมือง

2.2 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละพื้นที่ ควรร่วมกันจัดทำหลักสูตร “การเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” เพื่อทำการอบรมให้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น

2.3 สถาบันพระปกเกล้าควรจัดทำหลักสูตร “การสร้างและพัฒนาวิทยากรอบรมการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” เพื่อผลิตวิทยากรที่มีความรู้ที่ถูกต้องในการถ่ายทอดให้แก่เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ

2.4 สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการสร้างความเป็นพลเมืองในกลุ่มเยาวชน ควรเร่งหามาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในกลุ่มเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

กรภัค จ้ายประยูร. (2549). *การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมพลังอำนาจภาคประชาชนด้าน*

ความเป็นประชาธิปไตย. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. กรุงเทพฯ :

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

กิจฐเขต ไกรवास. (2560). *การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในชุมชนต้นแบบที่ดี : กรณีศึกษาชุมชนชาวกาตาด้าง ตำบลห้วยยาง อำเภอกงหรา จังหวัดระยอง. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 7 “มหาวิทยาลัยรับใช้สังคม...พลังขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ยุค 4.0” ประจำปี พ.ศ. 2560. (หน้า 400-414).* นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- ประภาส ปิ่นตบแต่ง และคณะ. (2556). *การศึกษารูปแบบประชาธิปไตยชุมชน*. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง.
- มูลนิธิการพัฒนาเมืองและชนบทไทย. (2559). *การศึกษารูปแบบการให้การศึกษาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข*. กรุงเทพฯ : สถาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า.
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2557). การเมืองภาคพลเมือง : ทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้างตัวชี้วัดหรือตัวบ่งบอกการเมืองของพลเมือง, *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 หน้า 121-140.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก.
- ลัดดาวรรณ สุขใหญ่. (2551). *ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอดอยสะเก็ด*. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เลิศพร อุดมพงษ์. (2558). *การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic/Citizenship Education) ในการส่งเสริมบทบาทของภาคพลเมืองในการเมืองระบบตัวแทน : แนวทางที่ยั่งยืนผ่านประสบการณ์จากต่างประเทศ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2559. จาก <http://kpi.ac.th>
- วรารณ สามโกเศศ. (2554). *การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง*. มติชน ฉบับที่ 3 มีนาคม 2554.
- ศักดิ์ชัย นิธิวุฒิว. (2548). *การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี การพิมพ์.
- สำนักนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สภาการศึกษา. (2554). ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561. *วารสารการศึกษาไทย*. ปีที่ 8 ฉบับที่ 79 (เม.ย. 2554), น. 17-25.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2551). *การเมืองภาคพลเมือง*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- Campbell, D.F. J., Polzlbauer, P., Barth, T.D. and Polzlbauer, G. (2015). *The Democracy Ranking 2015*. Vienna : Democracy Ranking.
- EURYDICE Network. (2002). *Citizenship Education across Europe*. EURYDICE. Retrieved June 16, 2014, from http://www.nfer.ac.uk/shadomx/apps/fms/fmsdownload.cfm?file_uid=A9819AB3-C29E-AD4D-0CBA-D26D06213E94&siteVame=nfer
- Lindstrom, L. (2013). Citizenship Education from a Swedish Perspective. *Journal of Studies in Education*. 3(2), pp. 20-39.
- Stray, J.H. (2009). *Education for democratic citizenship in Norway*. Retrived May 8, 2016, from https://www.ioe.ac.uk/about/document/about_Overview/Stray_J.p

ผู้เขียนบทความ

หัวหน้าโครงการวิจัย

ดร.กิจฐเขต ไกรवास

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

เลขที่ 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง
จังหวัดชลบุรี 20130

E-mail : dr.phukit@hotmail.com

ผู้ร่วมวิจัย

ดร.อนุจิตร ชินสาร

ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

เลขที่ 340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30000

E-mail : Aekanujit@gmail.com

ดร.เฉลิม เกิดโมลี

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์

มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก

เลขที่ 43/111 ถนนรามอินทรา เขตบางเขน

กรุงเทพมหานคร 10220

E-mail :

ผศ.สกุล วงษ์กาฬสินธุ์

ตำแหน่ง คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

เลขที่ 340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30000

E-mail : Sakul05@hotmail.com

นายชัยวัฒน์ รุ่งเล็ก

ตำแหน่ง นักวิจัยอาวุโส มูลนิธิการพัฒนาเมืองและชนบทไทย

เลขที่ 236 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง
จังหวัดชลบุรี 20130

E-mail : prochaiwat@gmail.com

น.ส.อาภาภรณ์ สุขหอม

ตำแหน่ง นักวิจัยอาวุโส มูลนิธิการพัฒนาเมืองและชนบทไทย

เลขที่ 236 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง
จังหวัดชลบุรี 20130

E-mail : aiam24@hotmail.com